

TARTIŞMACI METİN YAPISI ve ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Eyyup COŞKUN

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Arş. Gör. Esra Nur TİRYAKİ

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Tartışmacı metin, düşünceyi geliştirme yollarını kullanarak yazarın bir konu hakkında verileriyle beraber öne sürdüğü iddiasını destekleyip karşı iddia ve iddiaları çürütmeye çalıştığı ve bunlarla konuyu sonuca bağladığı metin türüdür. Bu çalışmanın amacı, ilgili literatürden yararlanarak araştırmacılar tarafından geliştirilen tartışmacı metin yapısını ortaya koymak ve yazma eğitiminde bu yapıdan nasıl yararlanılabileceğini göstermektir.

Çalışmada tartışmacı metin elementleri ana ve yardımcı elementler olmak üzere iki ayrı kısımda ele alınmıştır. Ana elementler "veri", "iddia", "karşı iddia" ve "sonuç" olarak belirlenirken yardımcı elementler "destek gerekçesi" ve "çürütme gerekçesi" olarak belirlenmiştir. Bunun yanında tartışmacı metinde işlevsel olmayan metin birimleri olarak "gereksiz tekrar" ve "ilgisiz birim" üzerinde durulmuştur. Çalışmada tartışmacı metin elementleri bir örnek metin üzerinde gösterildikten sonra tartışmacı metin yapısının ilköğretim öğrencilerine nasıl öğretileceği aşamalar hâlinde anlatılmıştır. Tartışmacı metin yapısını öğrenen öğrenciler yaşamlarında sıkça karşılaştıkları yazılı veya sözlü tartışmaları anlama ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme açısından avantajlı hâle gelebilir. Ayrıca, öğretmenlerin ve ders kitabı yazarlarının okuma ve yazma eğitiminde bu yapıdan yararlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metin Yapısı, Tartışmacı Metin, Yazma Eğitimi.

ARGUMENTATIVE TEXT STRUCTURE AND TEACHING IT

Abstract

Argumentative text is a kind of text by which a writer supports his claims that he puts forward about a subject with its data by using the ways of improving thinking and tries to refute the opposite claims and connects the subject to an end with them. The purpose of this study is to reveal the argumentative text structure which was developed by the researchers by benefiting from the related literature and to show how to benefit from this structure in teaching writing.

In the study, argumentative text elements were handled at two different parts which were the main and auxiliary elements. The main elements were determined as 'data', 'claim', 'opposite claim' and 'result'. The auxiliary elements were determined as 'support reason' and 'refuting reason'. Besides, it was put emphasis on "unnecessary repetition" and "irrelevant unit" which were not functional as text units in argumentative text. In the study, after the argumentative text elements were showed on a sample text, it was explained stage by stage how to teach the argumentative text structure to primary students. The students, who have learnt the argumentative text structure, can take advantage of understanding and evaluating from the point of view of critical thinking the written and verbal arguments they have often encountered in their lives. Also it is thought that teachers and course book writers can benefit from this structure in teaching writing.

Key Words: Text Structure, Argumentative Text, Teaching Writing

Giriş

Dil bilimsel açıdan metin yapısı kavramı küçük yapı, büyük yapı ve üst yapı olmak üzere üç boyutta kullanılabilir. Küçük yapı, metindeki cümleler arası ilişkileri ifade eder ve metinsellik ilkelerinden bağdaşıklıkla ilgilidir. Büyük yapı, değişik boyuttaki metin birimlerinin düzenlenmesi ile ilgili olup tutarlılıkla ilişkilidir. Üst yapı ise yazmaya başlarken belirlenen türün (şiir, hikâye, roman vb.) çizdiği çerçevede gelişir. Metnin üst yapısı yazma geleneğiyle sıkı bir ilişki içerisindedir (Coşkun, 2009a).

Yazar, metni oluştururken yazdığı metnin türüne göre zihninde daha önceden var olan şemaları kullanır. Bir konu farklı metin türlerinde çok farklı şekillerde yapılandırılabilir. Her metin türünün kendine özgü bir şematik yapısı (metin elementleri) vardır (Yalçın, 1996). Metnin türüne bağlı olarak metindeki bütüncül yapıyı ortaya koymak için kullanılan şema kavramı çeşitli ilişkiler içinde sıralanmış genel olay ve durumları ifade eder (van Dijk, 1983'ten akt: Coşkun, 2009a).

Metnin üst yapısı, metnin türüne göre taşıyacağı varsayılan genel yapısal nitelikleri ve metni oluşturan elementleri belirler. Metnin elementleri hem yazara düşüncelerini tutarlı bir biçimde sunma imkânı sağlar hem de okuyucuya düzenli bilgi ve fikir akışını sağlar. Akyol'a göre (2006), öğretimde kullanılan metinlerin sınıflandırılması, öğretmene dersi daha iyi planlama ve öğretmede; kitap yazarlarına da metnin düzenini oluşturmada yardımcı olur.

Tartışmacı metin, düşünceyi geliştirme yollarını kullanarak yazarın bir konu hakkında verileriyle beraber öne sürdüğü iddiasını destekleyip karşı iddia ve iddiaları çürütmeye çalıştığı ve bunlarla konuyu sonuca bağladığı metin türüdür (Coşkun ve Tiryaki, 2011). Bazı kaynaklar tartışmacı metin kavramı yerine "tartışmacı anlatım" veya "kanıtlayıcı anlatım" kavramlarını kullanmışlardır. (Yaman ve Köstekçi, 1998; Kantemir, 1995; Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu, 2005; Özdemir, 2008; Yakıcı, Yücel, Yelok, Doğan, 2005; Coşkun, 2009b).

Toulmin "Uses of Argument" adlı eserinde (1958) tartışmayı yapısal yönden değerlendirmeyi amaçlayan bir model ortaya koymuştur. Temelde hukuki tartışmalar için oluşturulan bu model, veri, iddia, garanti şeklinde üç temel; destek, niteleyici ve reddedici şeklinde üç yardımcı öge olmak üzere altı öğeden oluşmaktadır (Toulmin, Reike ve Janik, 1984).

Toulmin modelinde *veri (data)* tartışma konusunun dayandığı temel gerçeklerdir. *İddia (claim/assertion)* sahip olunan bakış açısını temsil eden ifade, düşünce veya görüştür. Tartışmadaki veriler, iddianın anlaşılmasını kolaylaştırmalıdır. *Garanti (warrants)*, iddia ve veri arasında genel ifadelerle kurulan bağlantıdır (Toulmin, 1958).

Bu modelde "destek", "niteleyen" ve "reddedici" şeklinde yardımcı ögeler de bulunmaktadır. Karmaşık veya derin tartışmalarda yardımcı ögelere rastlamak mümkündür. *Destek (backings)*, garantinin kabul edilebilirliği ve otoritesini destekleyen genel koşullardır (Russell, 1983'ten aktaran Aldağ, 2006). *Niteleyiciler*

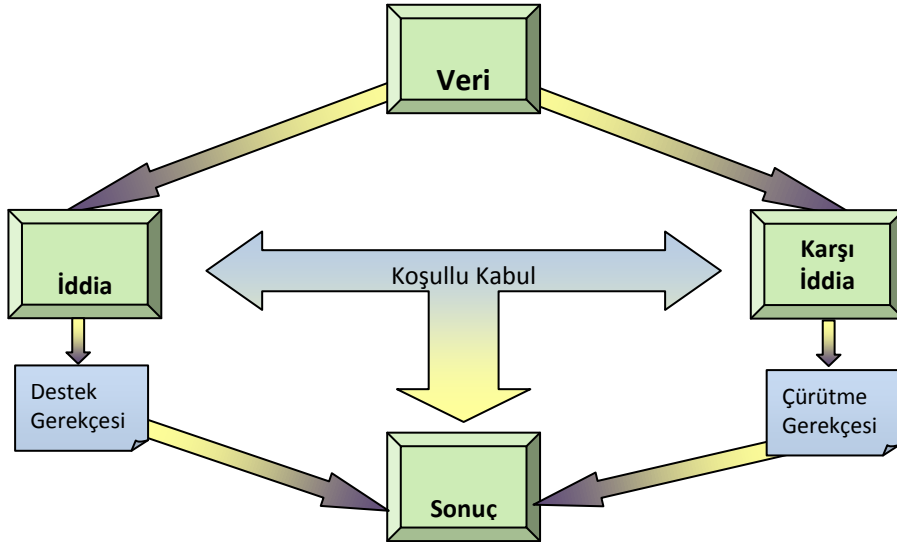
(qualifiers), iddianın geçerli olduğu koşulları bildirir. Örneğin, genellikle, sıklıkla, kesinlikle, olasılıkla, nadiren gibi kelimeler bize garantinin gerçeklik olasılığının gücünü belirtmektedir. *Reddedici* (rebuttals) iddianın ve garantinin geçerli olmayacağı koşulları, durumları tanımlayan ifadelerdir (Secor, 1987; Aldağ, 2006).

Aldağ'a göre (2005) Toulmin modelinin bireyler açısından çeşitli yararları bulunmaktadır. Modeli iyi kavrayan öğrenciler tartışma sürecine tanıklık edebilecekleri gibi, bu sürecin bir parçası hâline de gelebilirler. Tartışmacı metin yazarken öğelerin rolünü iyi kavrayan bireyler düşüncelerini açık ve planlı bir şekilde sunarak hedef kitlelerini ikna edebilir. Bu yararlarına rağmen model, her türlü tartışmaya uygulanabilecek nitelikte değildir. Modelin uzun ve karmaşık tartışmaların analizinde kullanılması zordur (Aldağ, 2005). Modelde öğelerin daha net olarak tanımlanmaması, veri ve garanti (gerekçe) öğeleri arasında etkileşimin nasıl kurulacağına açık olmaması ve tartışmayı etkileyebilecek etkenlerin öğelerle temsil edilmemesi gibi sorunlar yer almaktadır.

1. Tartışmacı Metin Yapısı

Çalışmanın bu bölümünde ilgili literatürden yararlanılarak (Toulmin, 1958; Nussbaum ve Schraw, 2007: 71; Knudson 1992: 176-177; Aldağ, 2005; Haris ve Graham, 1996) araştırmacılar tarafından geliştirilen tartışmacı metin yapısı ortaya konulmuştur. Çalışmamızda tartışmacı metin elementleri ana ve yardımcı elementler olmak üzere iki ayrı kısımda ele alınmıştır. Ana elementler "veri, iddia, karşı iddia ve sonuç" olarak belirlenirken, yardımcı elementler "destek gerekçesi ve çürütme gerekçesi" olarak belirlenmiştir.

Şekil 1: Tartışmacı Metin Yapısı

1.1. Ana Elementler

Bu bölümde tartışmacı metin yapısını oluşturan ana elementler açıklanmıştır.

1.1.1. Veri (Zemin): Tartışmacı metin elementlerinden veri; tartışmanın zeminini oluşturan bilgilerden örülü bir yapıdır. Veri; tartışılan iddia ve karşı iddianın ortaya çıktığı konunun farklı boyutlarıyla ortaya konulduğu bölümdür. Toulmin'e göre (1958), veri tartışmada her iki tarafın da üzerinde tartışmadan anlayacakları gerçeklerdir. Veri bölümünde, tartışmanın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli bilgiler yani problem durumu açıklanır. Veri, iddiayı besler ve hazırlar. Veri, tartışmacı metni başlatan yapı olduğundan bu bölümde verilen bilgiler nitelikli olmalı ve bu yapı sağlam bir biçimde oluşturulmalıdır. Veride en çok tanımlama ve açıklama ifadeleri kullanılır.

1.1.2. İddia: İddia, tartışılan konu ile ilgili olarak yazarın savunduğu temel düşüncedir. Yazarın amacı ortaya attığı iddiasını kanıtlamaktır. İddia aynı zamanda ayrıntılı fikir ve kanıtlarla desteklenen ana düşüncedir. Larson, Britt ve Larson'a göre (2004), iddia tartışma şemasının zirvesini oluşturan ögedir. Johannessen'e göre (2004) de tartışmanın diğer tüm elementleri iddiayı desteklemek veya karşı iddiayı çürütmek için sunulur.

İddia, mantığa uygun ve savunulabilir olmalıdır (Eemeren ve Grootendorst, 2004). Herkes tarafından doğruluğu kabul edilen bir görüş iddia değildir. Bir görüşün iddia olabilmesi için özgün bir nitelik taşımamasının yanında onu destekleyecek mantıklı ve ikna edici sebeplerinin bulunması gerekir. İddia elementini oluştururken yazar, "bence, bana göre, tabii ki, hiç şüphe yok ki... vb." gibi ifadeleri kullanır.

1.1.3. Karşı İddia: Tartışmacı metinde yazarın iddiasıyla ters düşen veya iddiasına karşı çıkan görüşlerdir. Nussbaum ve Schraw'a (2007) göre karşı iddia, iddiayı çürüten veya sonuca ters bir sebep öne süren iddia çeşididir. İyi bir tartışmacı metinde iddianın yanında karşı iddianın da bulunması gerekir. Çünkü yazarın amaçlarından biri de karşı iddiayı çürütmektir. Karşı iddiayı çürütmek için karşı iddianın açık ve anlaşılır biçimde sunulmuş olması gerekir. Karşı iddiayı sunarken saldırgan bir dil kullanmak yerine bu iddiayı çürütmek için etkili ve nitelikli kanıtlar ortaya konulmalıdır. Karşı iddia elementini oluştururken yazar, "bazılarına göre ...", "bazı kimseler ... olduğunu savunur", "birçok insana göre ..." şeklinde başkalarının ağzından aktarım yollarını kullanabilir.

1.1.4. Sonuç: Tartışmada yazarın okuyucuya vermek istediği temel mesajdır. Sonucun iddia ile uyumlu olması önemlidir. Sonuç, genellikle metnin sonunda "kısacası, sonuç olarak, bütün bunlara göre, özetle söylemek gerekirse" gibi söylem belirleyicileri ile birlikte kullanılır.

Sonuç, karşı iddianın tamamen reddine yönelik olabileceği gibi karşı iddianın ancak belli koşullar altında geçerli olduğunu ve onun dışındaki durumlarda geçersiz olduğunu ortaya koyan koşullu kabul şeklinde de olabilir (Nussbaum ve Schraw,

2007). Koşullu kabul (sınırlandırma); tartışmada karşı iddianın tamamen reddedilmesi yerine kısmen ya da belli koşullar altında geçerli olduğunu fakat tartışmanın dayandığı zeminde geçerli olmadığını ifade etmektir. İddia ile karşı iddia arasındaki mesafenin kapatıldığı nokta koşullu kabuldür.

1.2. Yardımcı Elementler

Tartışmacı metinde yazar, ana elementlere nitelik kazandırmak, yani metnin ikna edicilik düzeyini arttırmak için sunacağı iddianın dayanaklarını ve karşı iddianın geçersizliğini ortaya koymalıdır. Bunun için yazarın okuyucuyu da dikkate alarak ana elementlerin yanında yardımcı elementleri de kullanması gerekir (Nussbaum ve Schraw, 2007).

Gerekçeler; iddiayı kuvvetlendiren, karşı iddiayı çürüten ve tartışmacı metnin ikna ediciliğini arttıran yardımcı elementlerdir. Gerekçeleri sunarken gerekçelerin konu ile ilgili, tutarlı ve mantıklı olmasına dikkat edilmelidir. Gerekçeler, iddianın olası saldırılara karşı nasıl başarılı bir şekilde savunulabileceğini ve karşı iddianın çürütüleceğini gösteren öğelerdir (Eemeren ve Grootendorst, 2004). Gerekçeler destek gerekçesi ve çürütme gerekçesi olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

1.2.1. Destek Gerekçesi: Destek gerekçesi; yazarın iddiasını güçlendirmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır (Nussbaum ve Schraw, 2007). Destekleyici gerekçeler genellikle gerçekleri, fikirleri, alıntıları, konuyla ilgili örnekleri içerir. Destek gerekçesi bir cümleden ibaret olabileceği gibi bir ya da birkaç paragraf uzunluğunda da olabilir. Yazar, destek gerekçesini daha anlaşılır ve ikna edici kılmak için tanımlama, tanık gösterme, karşılaştırma, örnekleme, benzetme, açıklama, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilir.

Destek gerekçesi genellikle yazarın iddiasına yöneliktir. Bununla birlikte yazar, karşı iddianın daha anlaşılır olmasını sağlamak amacıyla karşı iddiaya ait destek gerekçesini de sunabilir. Bu durumda yazarın karşı iddiaya ait destek gerekçesini çürütmesi gerekir.

1.2.2. Çürütme Gerekçesi: Çürütme gerekçesi, yazarın karşı iddiayı çürütmek için ortaya koyduğu açıklamalar veya kanıtlardır. Karşı iddianın reddedilmesi için yazar karşı iddiaya ait zayıf noktaları ortaya koyar. Çürütme gerekçesi bir cümleden ibaret olabileceği gibi bir ya da birkaç paragraf uzunluğunda da olabilir. Yazar çürütme gerekçesini daha anlaşılır ve ikna edici kılmak için tanımlama, tanık gösterme, karşılaştırma, örnekleme, benzetme, açıklama, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilir.

1.3. Tartışmacı Metinde İşlevsel Olmayan Metin Birimleri

Tartışmacı metinlerde tartışmanın gelişimini desteklemeyen metin birimleridir. Bu birimler metinden çıkarıldığında metinde bir eksikliğe yol açılmaz. İşlevsel olmayan metin birimleri gereksiz tekrar ve ilgisiz birim olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır (Harris ve Graham, 1996).

Gereksiz Tekrar: Yazarın metinde daha önceden savunduğu bir düşünce veya bilgiyi metne hiçbir katkı sağlamayacak şekilde tekrar etmesidir (Harris ve Graham, 1996).

İlgisiz Birimler: Metinde tartışma konusu, veri, iddia ve karşı iddia ile ilgili olmayan bilgi ve düşüncelerdir. Bu ifadelerin metinden çıkarılması anlam eksikliğine yol açmayacağı gibi aksine metnin anlaşılabilirliğini artırır.

Aşağıdaki tabloda teknolojinin yaşamı kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı konusunda bir metin örneği üzerinde tartışmacı metin elementleri gösterilmiştir.

Tablo 1: Tartışmacı Metin Elementleri

Metin Elementi	Örnek
Başlık	Teknoloji ve Yaşam
Veri	Teknolojinin yaşamımızı kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı tartışılan bir konudur. Teknoloji, bilimsel araştırmalardan elde edilen somut ve yararlı sonuçları ve bunlara ilişkin araç, yöntem ve süreçlerin bütünü ifade eden bir kavramdır. Teknoloji, bilimin, pratik yaşam gereksinimlerinin karşılanmasına ya da insanın çevresini denetleme, biçimlendirme ve değiştirme çabalarına yönelik uygulamalarıdır. İletişim, eğitim, günlük ihtiyaçlar gibi hemen her alanda yaşamın vazgeçilmezi teknolojidir.
İddia	Bana göre teknoloji yaşamımızı kolaylaştırır.
İddiaya Ait Destek Gereçesi-1	Örneğin, bir öğretmen ders anlatırken kullandığı projeksiyon cihazıyla, görsel ve işitsel öğelerle zenginleştirilmiş ders içeriğini sunabilir. Ayrıca az zamanda birçok bilgiyi öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap ederek anlatabilir, böylece dersin akılda kalıcılığını arttırabilir.
İddiaya Ait Destek Gereçesi-2	Teknolojinin yaşamımızı kolaylaştırdığı bir diğer alan ise iletişimdir. Televizyon, radyo, cep telefonu ve internet gibi iletişim araçları dünyada olup bitenlerden haberdar olma ve birçok kaynağa, bilgiye kısa zamanda ulaşabilme fırsatını insanlara sunuyor. Bilginin ve haberlerin bu kadar hızlı yayılması insanların düşünce gücünü de geliştiriyor.
Karşı İddia	Buna karşılık teknolojinin yaşamını kolaylaştırmak yerine zorlaştırdığını savunanlar da vardır.

Karşı İddia-ya Destek Gerekçesi	Bu kişiler örneğin, eğitim sürecinde teknolojik araçların kullanımının zaman aldığını, derse yeterli zaman ayırmakta sorun yaşandığını ve öğrencilerin dikkatini dağıttığını ifade ederler.
Çürütme Gerekçesi-1	Oysaki teknolojik araçlar eğitim sürecinde zamanı, verimli ve etkili bir şekilde kullanmamıza yardımcı olurlar. Örneğin; Tarih dersinde İstanbul'un fethi konusunu işleyen bir öğretmen teknoloji yardımıyla konuyla ilgili birçok harita ve görüntüyü öğrencilere göstererek hem zamandan tasarruf eder hem de konuyu daha anlaşılır hale getirebilir.
Çürütme Gerekçesi-2	Diğer yandan sadece tahtayı veya ders kitabını kullanan bir öğretmen bir süre sonra öğrencilerin dikkatini toplamakta zorluk çekecektir. Çünkü böyle bir ders sürecinde çocukların sadece işitsel algıları aktiftir. Bu da çocukların dikkatinin dağılmasına ve dersin bir çeşit masal işlevi göstermesine neden olabilir. Oysa teknolojik araçların sunduğu farklı uyarıcılarla derste öğrencilerin dikkatleri uzun süre canlı tutulabilir.
Koşullu Kabul	Peki, teknolojinin yaşamımızı zorlaştırdığı anlar yok mu? Tabi ki var. Teknolojiyi kullanmak ona ayak uydurmak bazı bilgileri ve becerileri kazanmayı gerektirir. Örneğin bir bilgisayarı kullanabilmek için klavyeyi ve bilgisayarın diğer işlevlerini biliyor olmak gerekir. Bu işlevleri bilmeyen biri için teknoloji oldukça zordur. Öte yandan teknoloji kendimizle baş başa kalmak istediğimiz zamanlarda karşımıza engeller çıkarabilir. Örneğin, tatilde cep telefonunuz açıksa istemediğiniz telefon görüşmeleri yapmak zorunda kalabilirsiniz. Ancak bu engelleri aşmak hiç de zor değildir.
Sonuç	Kısacası, kullanmayı bilen insan için teknoloji, zaman kazandıran, beynin yükünü hafifleten ve yaşamı kolaylaştıran bir faktördür.

2. Tartışmacı Metin Yapısının Öğretimi

Tartışmacı metin yapısını öğrenen öğrenciler yaşamlarında sıkça karşılaştıkları yazılı veya sözlü tartışmaları anlama ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme açısından avantajlı hale gelir. Bunun yanında tartışmacı metin yapısını bilmek öğrencilerin bir konuda iddiasını ikna edici biçimde ortaya koyabilmenin yollarını öğrenmesini sağlar. Bu açıdan tartışmacı metin yapısının öğretilmesi ilköğretim ve ortaöğretimde hem okuma hem de yazma eğitimi açısından son derece önemli bir eğitim hedefi olarak görülmelidir.

Tartışmacı metin yapısının öğretiminde öğrencilere öncelikle tartışmacı metin yapısı hakkında bilgiler verilmesi, daha sonra da bu bilgilerin yazma uygulamaları ile pekiştirilmesi gerekir. Bu aşamaların nasıl gerçekleştirileceği aşağıda ayrıntılarıyla anlatılmıştır:

a. Tartışmacı Metin Yapısını Açıklama

✓ *Motivasyon ve Ön Bilgilendirme:* İlk olarak öğrencilere tartışmaya dayalı metinlerin ne olduğu ve bu metin yapısıyla hayatta nerelerde karşılaşıldığı örneklerle anlatılmalıdır.

✓ *Metin Elementlerini Tanıtma:* Bu aşamada öğretmen tartışmacı metnin önce ana elementlerini (veri, iddia, karşı iddia, sonuç) sonra yardımcı elementlerini (destek gerekçesi ve çürütme gerekçesi), daha sonra da işlevsiz metin birimlerini (gereksiz tekrar ve ilgisiz birim) tanıtmalıdır. Öğretmen her elementin metni oluşturmaya katkısını, metindeki işlevini vurgulayarak açıklamalıdır.

✓ *Örnek Metin İnceleme:* Öğretmen profesyonel yazarlardan alınan başarılı metinler üzerinde tartışmacı metin elementlerini göstermelidir. Bu işlem yapılırken seçilen metinde bütün metin elementlerinin bulunup bulunmadığı, elementler arası ilişkilerin başarılı biçimde kurulup kurulmadığı; daha iyi yazılabilecek metin elementleri öğrencilerle birlikte tartışılmalıdır.

b. Birlikte Yazma

Öğrencilere tartışmacı metin yapısı tanıtıldıktan sonra yazma çalışmalarına başlanmalıdır. Yazma çalışmaları aşağıdaki aşamalarla gerçekleştirilebilir.

✓ *Konu Seçimi:* Öğrencilere bilgi sahibi oldukları ve üzerinde düşünceler üretebilecekleri tartışmaya uygun konular verilmelidir (Knudson, 1992). Konuların öğrencilerin yaşamlarıyla ilgili olması önemlidir. Çünkü ele alınacak konuyla insanın ilgilenmesi, o konuyu düşünmesi, o konu hakkında bilgi sahibi olması ve konuyu hissetmesidir (Tekşan, 2001). Konuların tartışmaya uygun olması, yani en az iki zıt fikri içinde barındırması gerekir (Coşkun, 2009b). Öğrencilere verilebilecek bazı konular şöyle olabilir:

- Size göre televizyon izlemek çocuklar için yararlı mıdır zararlı mıdır?
- Okul kantininde kola, cips gibi yiyeceklerin satılması doğru mudur?
- Çok okuyan mı çok gezen mi daha bilgilidir?

✓ *Hazırlık:* Konu belirlendikten sonra öğrencilerle yazmaya hazırlık çalışmalarının yapılması önemlidir. Hazırlık çalışmaları beyin fırtınası, kavram ağı oluşturma, konuyla ilgili araştırma yapma, görsel araçlardan yararlanma, konuyu sınıfta tartışma gibi çeşitli yollarla yapılabilir (Coşkun, 2009b). Tompkins'e (1998) göre öğrencilerin üzerinde konuşmakta zorlandıkları konu yazma konusu olarak da uygun değildir.

✓ *Taslak Oluşturma:* Bu aşamada öğrencilerden yazacakları metindeki önce ana elementleri (veri, iddia, karşı iddia, sonuç) daha sonra da yardımcı elementleri (destek gerekçesi, çürütme gerekçesi) ve bunları hangi sırayla sunacaklarını belirlemeleri istenir. Bu çalışma bireysel olarak yapılabileceği gibi gruplar halinde de yapılabilir.

✓ *Düzenleyerek Yazma:* Bu aşamada öğrencilerden hazırladıkları taslağa göre metni oluşturmaları istenir. Taslak, öğrenciler için yardımcı olmakla birlikte

değiştirilemez değildir. Öğrencilere yazma sırasında metne taslakta olmayan yeni bilgi ve düşünceler ekleyebilecekleri, taslakta yer alan bazı bilgileri çıkarabilecekleri, ya da sıralamada değişiklik yapabilecekleri belirtilir. Ayrıca dikkati dağıtan düşüncelerden, yanlış karşılaştırmalardan ve birbirini desteklemeyen ifadelerden kaçınmaları vurgulanır (Heirston vd., 2004). Bu aşamada öğrencilerden yazılarına bir başlık koymaları da istenir.

✓ *Düzeltilme*: Bu aşamada öğrencilerin yazdığı metinler çeşitli yollarla değerlendirilerek düzeltmeleri gereken hususlar belirlenir. Bu çalışmada ilk olarak metindeki düşüncelerin ikna edici ve tutarlı biçimde sunulup sunulmadığına dikkat edilmelidir (Akyol, 2006). Bu konudaki sorunlar giderildikten sonra yazım kurallarına uygunluğu ve biçimsel nitelikler (yazının okunaklılığı, kağıt düzeni vb.) bakımından sorunların giderilmesi sağlanır. Düzeltme aşaması gerekirse birkaç kez tekrarlanabilir.

Öğrenci metinlerinin değerlendirilmesi farklı biçimlerde yapılabilir:

- Her öğrenci kendi yazdığı metni değerlendirir.
- Her öğrenci bir başka arkadaşının metnini değerlendirir ve gerekli düzeltmeleri metin üzerinde gösterir.
- Öğretmen her öğrencinin yazdığı metni değerlendirir ve gerekli düzeltmeleri metin üzerinde gösterir.
- Sınıftan seçilen bazı metinler projeksiyon cihazı ile tahtaya yansıtılarak sınıfta birlikte değerlendirilir.

✓ *Yayımlama*: Yazılan metinlerin okurlarla paylaşıldığı bu adım sürecin son aşamasıdır (Coşkun, 2009b; Karatay, 2011). Bu aşamada yazdığı metinlerin sınıf panosu, duvar gazetesi, okul dergisi, internet sayfası vb. aracılığıyla arkadaşları, öğretmenleri ve ailesiyle paylaşılması öğrencilerin yazma kaygılarını azaltır ve yazmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlar.

Sonuç

Tartışmacı metinlerde yazarın en önemli amacı taraf olduğu bir konuda okuyucuyu ikna etmektir. Kişinin konuyla ilgili iddiasını gerekçeleriyle ortaya koyup karşı iddiayı temkinli bir dille geçersiz kılması ve bunlardan yola çıkarak sonuca bağlaması oldukça emekli bir süreçtir (Akyol, 2006). Bu yüzden kişiler diğer metin türlerine göre en fazla tartışmacı metin türünde zorlanmaktadır.

Kişilerin tartışmacı metnin öğelerini bilmeleri, onların duygu ve düşüncelerini belirli bir mantık sırasında sunmalarını sağlaması açısından önem taşır. Öğretmenler okuma ve yazma eğitiminde bu yapıdan yararlanabilirler. Ayrıca bu metin yapısı ders kitabı ve yardımcı ders materyalleri hazırlayan kişiler tarafından da kullanılabilir.

Bu çalışmada ortaya konulan tartışmacı metin yapısı eleştiri ve önerilerle gelişmeye açıktır. Daha sonra yapılacak uygulamalı çalışmalarla geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akyol, H. (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayınevi.
- Aldağ, H. (2005). *Düşünme Aracı Olarak Metinsel Ve Metinsel-Grafiksel Tartışma Yazılımının Tartışma Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Aldağ, H. (2006). "Toulmin Tartışma Modeli". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 13-34.
- Beyreli L., Çetindağ Z. ve Celepoğlu, A. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coşkun, E. (2009a). "Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi". (Ed.: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s. 231-283.
- Coşkun, E. (2009b). "Yazma Eğitimi". (Ed.: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 49-91.
- Coşkun, E. ve Tiryaki, E. N. (2011). "Öğretmen Adaylarının Tartışmacı Metin Yazma Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". *III. Uluslar Arası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010) Bildiri Kitabı*, s. 263-272, İzmir.
- Eemeren F. H. van. & Grootendorst, R. (2004). *A Systematic Theory Of Argumentation / A Model of a Critical Discussion*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harris, R. K. & Graham S. (1996). *Making the Writing Process Work: Strategies for Composition and Self-Regulation*. Cambridge, MA: Brookline Books.
- Heirston, R. & Friend. (2004). "How Can You Write Powerful Arguments?", in *The Scott Foresman Handbook for Writers, Pearson Practice Hall*, pp.169-189.
- Johannessen, L. (2004). "Helping 'Struggling' Students Achieve Success". *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 47(8), 638-647.
- Karatay, H. (2011). "Süreç Temelli Yazma Modelleri: Planlı Yazma ve Değerlendirme". (Ed.: Murat Özbay). *Yazma Eğitimi*. Pegem Akademi Yay., s. 21-43.
- Kantemir, E. (1995). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Knudson, R. E. (1992). "The Development of Writing Argumentation: An Analysis and Comparison of Argumentative Writing at for Grade Levels." *Child Study Journal*, 22(3), pp. 167-184.
- Larson M., Britt A. & Larson A. A. (2004). Disfluencies in Comprehending Argumentative Texts. *Reading Pshcology*, 25 (3), pp. 205-224.
- Nussbaum, M. E. & Schraw G. (2007). "Promoting Argument- Counter Argument Integration In Students' Writing". *The Journal Of Experimental Education*, 76(61), pp. 59-92.

Özdemir, E. (2008). *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı (Kompozisyon)*. Ankara: Remzi Kitabevi.

Secor, M. J. (1987). "Recent Research in Argumentation Theory". *The Technical Writing Teacher*, 15 (3), pp. 254-337.

Tekşan, K. (2001). *Yazılı Anlatımı Geliştirmede Ön Hazırlığın Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi.

Tompkins, G. E. (1998). *Language Arts Content and Teaching Strategies (4th Edition)*. New Jersey, Columbus, Ohio: Upper Saddle River.

Toulmin, S. (1958). *The Uses of Argument*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Toulmin S., Rieke R. & Janik A. (1984). *An Introduction to Reasoning*. New York NY: Macmillan.

Yalçın, A. (1996). "Türkçe Ders Kitaplarının Planlaması ve Yazılması". *Türk Yurdu*, (107), s. 24-27.

Yakıcı A., Yücel M., Doğan, M. ve Yelok S. V. (2005). *Türkçe -1 Yazılı Anlatım*. Ankara: Bilgi Yayınları.

Yaman, E. ve Köstekçi, M. (1998). *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.